

Grasmaand

meer ovver

1999 nr 8

MEDDO

Historisch interessante gegevens over de buurtschap Meddo.

Periodieke uitgave in opdracht en onder redactie van de werkgroep 'Meddo's Verleden'.

INHOUD

1. Van de redactie

- a. Het fotoboek
- b. Het museum en de aanwinsten

2. De woonwagenkampen, door Riek Beskers

3. De noodwoningen, door Riek Beskers

4. Meddose gemeentebestuurders, deel III, door Lud Overkamp

Met hulp van o.a. Jan Elsinghorst en Theo Esselink

Waarin dit keer Hendrik Overkamp ('Sevink') en Johan Hilboldt worden belicht, die in de jaren twintig ieder een raadsperiode in de Winterswijkse gemeenteraad zaten.

5. Duistere zaken op Wormskamp door G.H. Luiting

6. Het plaatsje Kleppers door G.H.Luiting

7. "Is dat neet...?"

- a. de 'oude' foto uit 'Meer ovver Meddo' deel 7 met de oplossingen en
- b. de 'nieuwe' oude foto met vragen.

1. VAN DE REDACTIE

a. Het fotoboek

Eind 1999 hoopt de werkgroep Meddo's Verleden een fotoboek over oud-Meddo uit te geven. Bij voorinschrijving kost dit boek f 25,- en ruim 340 geïnteresseerden meldden zich hiervoor reeds bij de secretaris (tel. (0543) -569236. U ook? De redactie zoekt nog oude foto's (van vóór 1950). Wanneer u die nog bezit, laat u dit dan aan de redactie weten, misschien kunnen ze geplaatst worden en.. u krijgt ze terug! Bij voorbaat hartelijk dank!

b. Het Meddo's Museum

Zoals beloofd is hier de rubriek: **Aanwinsten**, waarin wordt vermeld wat er definitief, dan wel in bruikleen aan het museum is afgestaan en door wie.

Schenk(st)er:

Brake te, mw. (Beitelweg)

Elferink, Ans

Elsinghorst, Frans - Fien

Esselink, Theo

idem

Frielink, Herman

Halleriet, Marcel

Hoog-Antink, Harrie

idem

idem

idem

Maarse, Antoon

Overkamp Bouwmaterialen

Overkamp, Rinie

Pierik, Jan

Pierik, W.J.

idem

Raben Transport

idem

Rommelmarktcomm.

idem

idem

idem

Voorwerp:

sigaren: C.A.V.V. Meddo

kruikje met opschrift:"Meddo"

vaas: café Spiekerman

stempels (2x): A.B.T.B.

speld: K.N.B.T.B. 1896-1956

document

foto van steen (voetbal)

foto-asbak: Olde Post

suikerschip: R.K.Kerk

parochiebundel

ansichtkaarten

foto-asbak: Maarse

"Overkamp bouwmaterialen"

div. stickers

vaasje (zilver): R.K.Kerk

foto-asbak: Pierik (groot)

foto-asbak: Pierik (klein)

bord Delfts blauw

schaalmodel vrachtauto

asbak: gebr. Prinsen

foto-asbak: Spiekerman

idem: Overkamp-te Brake

idem: S.V.Eendracht Meddo

Rommelmarktcomm.
idem
idem
idem
idem
Scholten, Alfons
Westhoff, Frans
Zieverink, Bennie

asbak met opschrift: Willink
wandbord: 40 jr. K.P.O.Meddo
tegel: R.K.Kerk 1864-1964
flesopener: café Spiekerman
borstelhanger: 50-jaar ABTB
foto-asb. rijwielhuisGerritsen
biervlas: S.V.Buksveld
carosserieplaatje: Pierik

* * * *

2. DE WOONWAGENKAMPEN

(door Riek Beskers)

Trekkende handelaars

In de loop der jaren heeft Meddo nogal wat 'extra' inwoners gehad. Zowel de bewoners van de noodwoningen als die van woonwagenkampen waren gedurende hun verblijf inwoners van Meddo.

In 'Meer ovver Meddo' deel 2 zijn, onder de titel 'Markante figuren' reeds een aantal personen genoemd, die af en toe voor kortere of langere tijd in Meddo gewoond hebben. *Peter Klompboer, Lege-Frans, Olde Pa* en *Schaele Truu* zijn er een paar van.

Hoewel ze (mogelijk) wel van Nederlandse komaf zijn, is het niet steeds duidelijk waar ze hun 'vaste' woon- of verblijfplaats hebben. Ze drijven handel en trekken daarbij van plaats naar plaats met hun koopwaar in een kistje. En wanneer ze in de omgeving van Meddo zijn, hebben ze hun vaste adressen voor eten en/of onderkomen, zoals Sevink, de Hilde, Roerdink, Schurink of Groot Oostendarp om er een paar te noemen. Anderen verblijven in een droge sloot met een tentdoek erover of op een wat hoger gelegen stukje grond zoals de Beiersdennen aan de Eibergseweg.

Wanneer deze zwervende groep (venters) - net als de zigeuners voordien - overstapt naar het trekken per woonwagen, is niet geheel bekend. Omstreeks 1900 wordt het leven in woonwagens meer algemeen. In Winterswijk wordt dit verschijnsel voor het eerst in de gemeenteraad in 1914 aan de orde gesteld.

De hier genoemde mensen zijn beslist niet de eersten, die voor een trekkend leven kiezen. Sinds onheuglijke tijden hebben mensen een trekkend bestaan geleid en nog steeds leven grotere of kleinere groepen mensen in andere landen of werelddelen nomadisch. Zigeuners zijn hiervan een voorbeeld. Eeuwenlang hebben zij door Europa gezworven om handel te kunnen drijven.

Het oude woonwagenkamp nabij het Hilgelo waar de graafwerkzaamheden reeds zijn begonnen. (foto mrt. 1969).

Tot voor de tweede wereldoorlog komen ze ook in onze streek nog langs de deur om hun waar aan de man te brengen. Zij wonen in hun (mobiele) woonwagen met paard(-je) ervoor en zijn dus voor onderdak niet afhankelijk van 'weldoeners'. Door hun wat zuidelijk voorkomen is een bijnaam als 't "gaele wief" (als bekende aanduiding voor een van de vrouwen) dan ook heel begrijpelijk.

Een derde groep mensen die zich (ook) in woonwagens gaat vestigen, is de groep burgers, die om welke reden ook huis en haard verlaten. De oorzaak hiervan ligt soms in het feit dat ze huur- of andere schulden hebben of zich om andere redenen moeten of willen onttrekken aan de geldende maatschappelijke regels.

Deze laatste groep heeft helaas de woonwagenbewoners in 't algemeen een slechte naam bezorgd.

Woonwagenkamp "d'n Olden Goorden"

In 1914 wordt in de gemeenteraad gesproken over een (te) grote groep woonwagens op de Krim. De eigenaar van dat stukje grond, de heer Roelvink, vraagt de gemeente in 1919 om maatregelen te treffen omdat er inmiddels op zijn terrein dan al zo'n 19 woonwagens staan. Men overweegt verplaatsing van deze wagens naar het Masterveld, het Vaeneslat of *d'n Olden Goorden* (voorbij de 2e overweg

aan de Wooldseweg). Op 9 november 1922 wordt deze laatste lokatie de 'voorlopig definitieve' standplaats voor woonwagens in Winterswijk. Maar wat raadslid Tenkink al voorspelde gebeurt: de toevoerweg (Wooldseweg) is te slecht; de bewoners kunnen de wagens nauwelijks op eigen kracht op het hoger gelegen terrein krijgen, ze blijven vaak op de Wooldseweg steken en samen met rondslingerende handelswaar belemmert dat het verkeer aldaar. Dit brengt nogal wat ergernis met zich, maar behalve dat men besluit de Wooldseweg te verharderen (pas 5 jaar later gerealiseerd!) en de wagens dan maar van gemeentewege naar d'n Olden Goorden te brengen, blijft alles bij 't oude. Er komt pas verandering in de situatie wanneer de plannen voor de bouw van een destructiebedrijf realiteit gaat worden.

Reeds in 1920 heeft men het plan gehad zo'n bedrijf te bouwen op d'n Olden Goorden. In 1930 is het zover en moeten de woonwagens wijken voor de nieuwe destructor. Er moet dus worden omgezien naar een nieuwe standplaats voor de woonwagens. En die nieuwe standplaats wordt dan de *Meddoseweg*, de plek waar nu het Hilgelo is. Het ligt naast een stukje weide waarop sinds 1923 reeds 3 noodwoningen staan.

Het woonwagenkampje in Meddo

Het terrein biedt plaats aan tien woonwagens. Deze tien plaatsen zijn lang niet allemaal bezet. De woonwagenbewoners trekken met hun wagens rond als scharensliëp, of om hun waren te verkopen. Maar toch staan er steeds ook drie wagens permanent op het kampje. De eigenaars ervan bezitten een kermisattractie en gaan vooral op of omstreeks Koninginnedag en andere volksfeesten de regio in. Onderwijs voor de kinderen is er op dit kampje niet. Als ze al een of twee klassen van de lagere school ('t Waliën) bezoeken, moeten ze daarna meestal al snel gaan werken.

Het kampterrein is niet groot, is wat laag gelegen en drassig, maar de bewoners hebben een (gemeenschappelijke) pomp en wc. Weliswaar wordt van dit laatste zelden gebruik gemaakt, maar al met al is het toch meer dan ze op d'n Olden Goorden hadden. Tijdens de oorlog loopt het kamp geleidelijk aan leeg. De bewoners vluchten, al is niet bekend waar naartoe. Maar na de oorlog stroomt het snel weer vol. In de jaren '50 ontstaat er op initiatief van de heer Becks een nieuw soort handel: de autosloop. Kennelijk een zeer lucratieve zaak, want deze handel neemt al snel een grote vlucht. Binnen de kortste keren ligt het terrein tussen en achter de wagens vol met oude auto's. Dat levert nogal wat kritiek op van de passanten en de direct omwonenden en... van de gemeenteraad, die deze klachten in de raadsvergadering regelmatig te berde brengt. Er wordt op aangedrongen het kamp te omheinen maar dat voorstel wordt niet aangenomen. Mogelijk ook, omdat dan reeds (in 1965) de plannen voor de afbraak van dit (oude) kamp al vast staan.

Een gedeelte van het sloofterrein behorende tot het woonwagenkamp, met op de achtergrond de "Sevinkmolen". (foto mrt. 1969)

Kamp Dennenoord

Tussen 1929 en 1960 vormen de woonwagenbewoners in het kampje aan de Meddoseweg niet of nauwelijks een punt van discussie binnen de gemeenteraad. Maar dat verandert, als in 1964 onder het bewind van minister Marga Klompé een nieuwe wet tot stand komt, welke het aantal woonwagens wil beperken en de bewoners wil voorbereiden op inpassing in de burgersamenleving. Men probeert dat te bereiken door het opzetten van regionale (grotere) woonwagencentra en tegelijkertijd door het sluiten van de vele kleine kampjes. In de Achterhoek komen twee van zulke regionale, grote kampen: één in Doetinchem en een in Winterswijk.

De gemeente Winterswijk koopt op 25 febr. 1965 grond van de heer Bazelier aan de overzijde van de Meddoseweg, tegenover het oude kampje. En hoewel tegen die plaats nogal wat bezwaren komen -men wil mettertijd het zandwinningsgebied aan die zijde voor recreatiedoeleinden gaan gebruiken- kan toch in 1968 de bouw van dit grote woonwagencentrum beginnen.

Op 1 mei 1970 wordt "Dennenoord" geopend door burgemeester Vlam. Bij die opening spreekt ook de wethouder mevr. Hoitink-Obelink de samengestroomde

woonwagenbewoners en verdere genodigden toe. Zij zegt te hopen dat het voor de toekomstige bewoners een plezierig verblijf zal worden op Dennenoord. Van overheidswege is daar dan ook veel aan gedaan: er zijn drie grotere gebouwen geplaatst, te weten een centrumgebouw, een stafgebouw en schoolgebouw. Iedere standplaats heeft zijn eigen wc. Er is een gemeenschappelijke doucheruimte in het stafgebouw (tevens als clubgebouw in gebruik), een sportveld en een kinderspeelplaats, wasplaatsen, een sloofterrein, verharde wegen naar en door het kamp; zelfs is een kerkzaal en een ziekenzaaltje in het centrumgebouw. En wat meer is, er is een mooie, eigen school voor de kinderen: de *Bisschop Bekkers-school*. Het kamp heeft plaats voor 67 wagens, 63 vaste plaatsen en 4 plaatsen voor passanten.

De (toekomstige) bewoners zijn echter niet allen onverdeeld enthousiast. In de toespraak van hun regionaal vertegenwoordiger klinkt nogal wat kritiek door op deze grote, regionale kampen. Deels vreest men dat het groter aantal bewoners de handel in b.v. oud ijzer en lompen zal bemoeilijken: teveel handelaren op een te beperkt gebied; de spoeling wordt nu wel erg dun. En vooral voelt men zich beknot in zijn vrijheid om -wat hun voorouders generaties lang gedaan hebben- te trekken en te staan waar men wil. Al met al zijn de gevoelens bij deze feestelijke opening niet onverdeeld positief!

Een welzijnswerker wordt aangesteld en vanuit de Winterswijkse bevolking wordt getracht de drempel naar de maatschappij wat lager te maken. Kerken en sociale instellingen proberen contacten te leggen en bieden hun hulp aan.

Maar juist door het feit dat Dennenoord een eigen school, een eigen kerkzaal en een eigen clubgebouw heeft én het kamp zo ver van het centrum ligt, komt er van dat contact met de Winterswijkse bevolking maar weinig terecht. De kinderen gaan naar hun eigen school en komen zodoende niet met andere kinderen in aanraking.

Van de zijde van de omwonenden is er een wat afwachtende houding: zo 'n groot kamp waar de kans op conflicten zoveel groter is.... En dan is er een groot sloofterrein waar de autosloop in het groot kans plaatsvinden... Inderdaad wordt in de loop der jaren de stapel oude autowrakken onwaarschijnlijk hoog en de kritiek van de 'buitenwereld' daarop, zowel van de zijde van de provincie alsook van de gemeente én de Winterswijkse bevolking, is navenant! Maar van grote criminaliteit is geen sprake en echte conflicten -behalve over de stapels autowrakken- blijven uit. Behoudens wat kleinere geschillen, gaat het goed op Dennenoord!

Het kamp wordt intensief gebruikt en na 13 jaar is Dennenoord aan renovatie toe. Al kost de toestemming daarvoor heel wat moeite, in 1983 wórdt er gerenoveerd. De woonwagens zijn groter geworden (van zes naar negen meter) en dus worden ook de staanplaatsen vergroot: van drie staanplaatsen worden er twee gemaakt en

Een begin met de afbraak van de noodwoningen aan de Meddoseweg omstreeks 1968.

zo wordt het aantal teruggebracht van 67 naar 49 plaatsen. De schuurtjes worden vervangen door verplaatsbare sanitaire units, welke later op de kleine kampjes worden geplaatst. Het stafgebouw wordt veranderd in een clubgebouw en dus kan het oude clubgebouw worden afgebroken en komt er meer ruimte voor staanplaatsen.

De gemeente verklaart de weg over het terrein tot openbare weg en verplicht zich hiermee tot het onderhoud ervan.

Het einde van Dennenoord

En toch is het einde van het kamp in zicht. Hoewel Dennenoord als regionaal woonwagenveld in 1970 wordt geopend, is er binnen de politiek al in 1968 een andere opvatting over grote kampen gaan ontstaan. Men komt meer en meer tot de overtuiging dat *“de integratie van de woonwagenveldbewoners in de burgermaatschappij door deze grote kampen niet wordt bevorderd!”*

In 1977 komt een *nieuwe woonwagenveldwet* tot stand waarin het kleine-centraalbeleid centraal staat. Het is de bedoeling dat de kampen nu *binnen de bebouwde kom* komen te staan en *niet verder dan 800 tot 1200 meter van het centrum* af mogen liggen. Bovendien mogen er *niet meer dan 15 standplaatsen per kamp* zijn.

Voor de gemeente Winterswijk betekent dit, dat ze maar hoeft te zorgen voor 59

andere (nieuwe) woonwagenstandplaatsen. Men probeert een deel van de 'pijn' af te wentelen op de buurgemeenten Aalten, Groenlo en Lichtenvoorde, doch dat mislukt. Ook tijdens het onderhoud met de gedeputeerde mw. M. Nagel, krijgt het gemeentebestuur nul op het rekwest en moet burgemeester de Vries na afloop melden: *"Een verlaging van het aantal standplaatsen is niet bespreekbaar. Binnen twee jaar moet Dennenoord zijn afgebouwd anders dreigen er grote financiële consequenties!"*

Nu volgen in de gemeenteraad en daarbuiten felle discussies over hoeveel plaatsen wáár in het dorp moeten komen. Dit brengt ook voor de bewoners van het kamp grote onzekerheid. Vandaar dat de bewonersraad van Dennenoord er bij het gemeentebestuur op aandringt, betrokken te worden bij de afbouw van hun centrum. De vragen voor hen zijn:

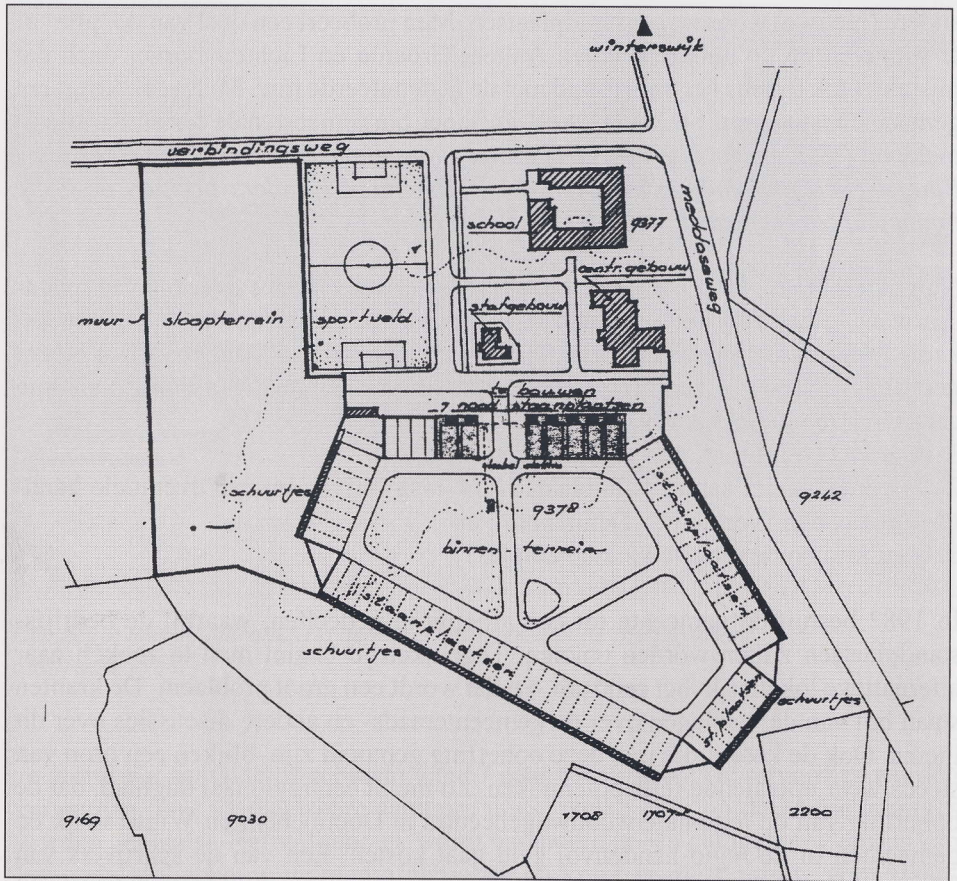
1. moet het centrum in zijn geheel verdwijnen?
2. hoe groot is het aantal standplaatsen dat mag blijven bij een eventuele handhaving van een "verkleind" Dennenoord en
3. waar komen de nieuwe kleine kampjes?

In 1982 besluit de gemeente tot een afbouw in gedeelten, waarbij de bedrijfsstandplaatsen zullen worden ontzien. Tegelijkertijd begint men te zoeken naar alternatieve lokaties in het centrum. En dat wordt een groot probleem. De kranten staan bol van de verslagen over de gemeenteraads- en andere discussies over dit thema. Ook de kosten die met deze opheffing gemoeid zijn, blijken een bron van steeds weer oplaaierende felle polemieken. Zo meldt een regionaal dagblad, dat de opheffing van de regionale woonwagencentra in Doetinchem en Winterswijk de gemeenten in de regio handenvol geld gaat kosten. Een van de schrijvers van ingezonden stukken meldt: *"Samen moeten ze (de regiogemeenten) 5,6 miljoen gulden ophoesten, wat neerkomt op f 14,- per inwoner! Voor Doetinchem betekent dat in totaal 557.000 gulden"*.

De provinciale nota 'Woonwagenebeleid in Gelderland 1986-1992' stelt onder meer: *"Inspraak en betrokkenheid van de woonwagenebewoner bij de locatiekeuze is dringend gewenst"*. Ook stedenbouwkundige vormgeving en ruimtelijke inpassing zijn aandachtspunten en er dient een *"goede, evenwichtige opbouw van buurt of wijk te worden nagestreefd"*. En tenslotte: *"de gemeente dient (indien mogelijk) eigenaar van de grond te zijn"*.

Nieuwe staanplaatsen

En dan komt een (eerste) voorstel voor de verdeling van de nieuwe standplaatsen. Dat houdt in, dat er op vier plaatsen in het dorp en een plek in Meddo woonwagens zullen worden geplaatst en wel: Kastanjelaan zes, Oostervoort vijf, Misterweg-Venemans drie, De Rikker acht, Rondweg Meddo vijf en Dennenoord vijf (bedrijfsstandplaatsen).

Situatie van het "Regionaal woonwagen centrum" te Winterswijk

Behalve financiële bezwaren zijn er ook bezwaren van de zijde van burgers die het niet eens zijn met plaatsing van woonwagens 'naast hun deur'. De vele ingezonden stukken in de krant tonen aan dat de vrees voor hinder en overlast voortkomen uit de algemene vooronderstelling en omtrent sociaal gedrag van woonwagenbewoners. De argumenten die hierbij worden gebruikt, berusten echter vaak op vooroordelen. De gemeente zegt dan ook terecht: *"Ook voor woonwagenbewoners gelden ten aanzien van sociaal gedrag dezelfde normen en regels als voor huisbewoners. Op de naleving van die regels zal worden toegezien."*

In oktober 1984 besluit de gemeenteraad definitief tot plaatsing van wagens op drie lokaties, te weten op de Joost v.d. Vondelstraat, Ekelersweg en Keizersstraat. Hierna wordt er een tijd lang niet meer gedebatteerd over dit onderwerp.

Pas in 1989 worden de besprekingen hervat en dat leidt op 20 juli van dat jaar tot het navolgende definitieve besluit:

Misterweg	3 koopstandplaatsen
Kastanjelaan	6 huurstandplaatsen
Oostervoort	5 huurstandplaatsen
De Rikker	8 huurstandplaatsen
Hilteweg/Meddo	5 huurstandplaatsen
Dennenoord	5 bedrijfsstandplaatsen

Inmiddels zijn enkele van deze lokaties gerealiseerd en hebben de woonwagenbewoners hun nieuwe standplaatsen betrokken. Het oude centrum Dennenoord is door de gemeente verhuurd aan particuliere bedrijven, de vuile grond is schoon gemaakt en aan de weg staat een bordje: 'Bedrijvenpark Dennenoord'.

Aan de overzijde van de weg is de recreatieplas het 'Hilgelo' ontstaan, dat op warme zomerdagen een overweldigend grote schare recreanten uit binnen- en buitenland aantrekt. De 'Meddo-See' is een ware trekpleister geworden. En per 1 maart 1999 zal de *woonwagenwet worden ingetrokken* en zullen de oorspronkelijke woonwagenbewoners geen bijzondere rechten meer hebben.

(bron: o.m. het artikel "Dennenoord" 1993 van Roy ten Holder)

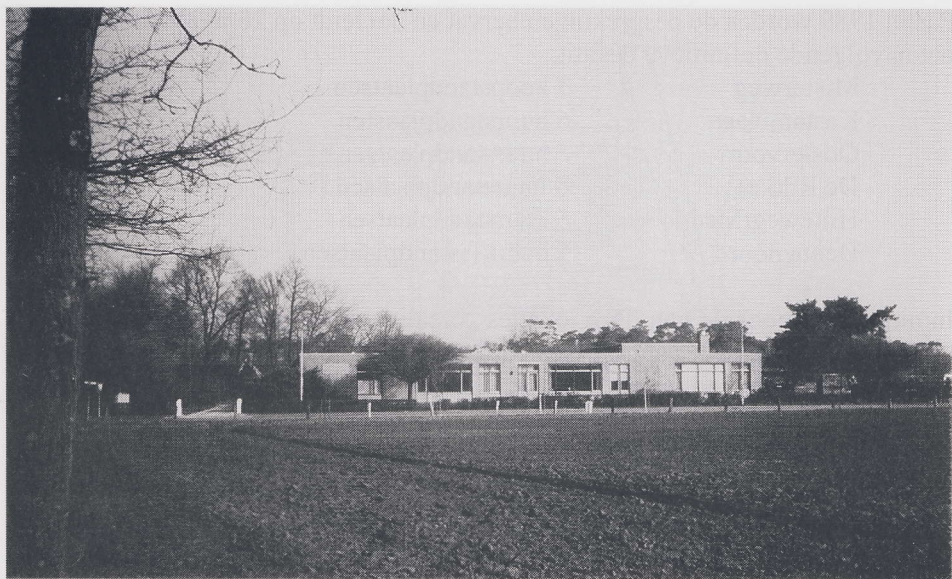
3. DE NOODWONINGEN

(door Riek Beskers)

De tegenwoordige recreatieplas het Hilgelo (oorspronkelijk Hilligenloo = heilig bos!) komt tot stand door zandafgravingen, die in 1965 beginnen en tot 1975 doorgaan; in 1980 zijn er plannen voor een tweede fase en inmiddels is men in 1998/1999 weer met zandwinning begonnen. Er is steeds veel vraag naar zand voor bouw- en andere doeleinden en daar aan de Meddoseweg is een zanderige verhoging! Door boringen komt men erachter, dat dit precies het materiaal is waar zoveel vraag naar is en deze bult zal aan die vraag ruimschoots kunnen voldoen! Het zal de gemeente geen windeieren leggen!

De afgravingen startten in 1965 op een plek tegenover het latere Dennenoord, op een stukje grond met wat heide en vliegdennen. Maar steeds groter wordt de plas en dus is er steeds meer grond nodig. En zo verdwijnt niet alleen de plek van het oude woonwagenkampje, maar verdwijnen ook de *Noodwoningen* aan de Meddoseweg.

De crisisjaren zijn voor heel veel mensen zo moeilijk dat voor menigeen een 'gewone' huur niet meer is op te brengen. Daarom overweegt de gemeente om volkshuisvesting-woningen te laten bouwen voor een zo laag mogelijke huurprijs.

De Bisschop Bekkerschool voor lager onderwijs van het regionale woonwagenkamp "Dennenoord" aan de Meddoseweg. Thans is er een houthandel in gevestigd. (foto voorjaar 1999)

En de plaats waar die moeten komen? Niet al te dicht bij het centrum van het dorp... De argumenten hiervoor zijn dezelfde, als die welke ook dan al en later weer voor de woonwagenkampen zijn gebruikt. In een vrij snel tempo worden de vier dubbele woningen gebouwd. Wanneer de woonwagens in 1923 van den Olden Goorden verhuizen naar de Meddoseweg, komen ook die buiten het dorp op de plaats waar dan al drie van deze noodwoningen gebouwd zijn. Later worden ook enkele noodwoningen gebouwd aan de Kloetenseweg, doch deze zijn alweer iets ruimer van opzet.

De voorbereidingen tot de bouw

De krant van 5 aug. 1922 vermeldt:

"Voor den bouw van 8 woningen voor de Vereen. tot verbetering der Volkshuisvesting werd door den Minister aanvankelijk f 3250 toegestaan. Bij de aanbesteding op 15 Juli bleven de bouwkosten beneden dit bedrag, en werd op 17 Juli aan den Minister gevraagd den bouw aan de laagste inschrijvers te gunnen. Op 18 Juli kwam een brief van den Minister mededeelende, dat met het oog op de dalende bouwkosten de woningen niet duurder mochten zijn dan f 2800. De beide brieven hadden elkaar gekruist. Daarna vroegen B. en W. nog

toestemming te bouwen volgens het eerst toegezegde bedrag. Daarop werd afwijzend beschikt. Volkshuisvesting heeft daarna de plannen besnoeid zoodat voor f 2800 per woning kon worden gebouwd. De huur zal moeten bedragen f 3 per week. Het bestuur van Volkshuisvesting vreesde, dat de woningen niet geregeld voor dien prijs te verhuren waren, en was daarom unaniem van oordeel dat het beter was, niet tot den bouw over te gaan. B. en W. zijn van dezelfde meening, vreezende, dat deze woningbouw een schadepost zal worden.

Omdat enkele gezinnen noodzakelijk een woning moeten hebben, wordt nu aan den raad voorgesteld 4 noodwoningen te bouwen: 2 van f 1200 en 2 van f 1400 p. st., en deze woningen te verhuren tegen 7% van de bouwkosten en de woningen te bouwen op het inmiddels aangekochte terrein aan den Meddoscheweg"

Mevr. B.Helder-Schreurs, een van de burens, vertelt desgevraagd dat ze er zich niet meer zoveel van herinnert. Afkomstig van café Schreurs in Kotten, is ze wel gewend aan 'vrömd volk ovver de vloere' en dat is dus bij bakkerij Helder niet anders. Ze herinnert zich de noodwoningen nog goed: 8 stuks, twee aan twee geschakeld. "*Achter de noodwonten lag doo nog ne bos waar een pad hen leep. Daorachter, waar noo het Hilgelo is, mot heel vrogger ok een voetbalveld ewes hebben. Dat was dan in de tied dat mien man (Willem Helder, geb. 1920) en mien zwaoger nog zukke jungeskes wazzen*". De bewoners van de noodwoningen zijn natuurlijk ook klant bij bakkerij Helder, maar problemen hebben ze er nooit mee gehad; net zoals ze van het kamp ook nooit last hebben gehad. Wel komen de bewoners van de noodwoningen (soms 's avonds laat nog) aan de deur om een gulden te wisselen. Blijkbaar hebben ze in huis een soort teller, waarin een dubbeltje(?) of een stuiver(?) moet worden gedaan om gas of elektriciteit te krijgen. Anders hebben ze geen licht en/of warmte.

Een van de bewoners, Appie Keizer woont hier van zijn tweede tot zijn 27e levensjaar. Hij herinnert zich nog wie in zijn tijd (tot in de oorlog) de bewoners

- zijn:
- op 1 Pennings
 - op 2. fam.Habers (slechts kort)
 - op 3. fam.Dolfstra, hij is Duitser, zij Poolse
 - op 4. Leida en Chris (bijgenaamd Hanne Knooi)
 - op 5. fam. Schigt
 - op 6. fam. Souillee
 - op 7. Hannes van der Worp
 - op 8. fam. Van der Berg

Over Leida van no.4 herinnert hij zich, dat ze melk haalde bij de boeren in de omgeving. Die melk ging samen met een steen in een bus. Door die steen heen en weer of op en neer te schudden, waardoor het vet zich scheidt van de melk, maakte zij boter.

Keizer vertelt: “k Heb van alle werk gedaan om aan de kost te komen. Onder meer gestroopt en gesmokkeld. De smokkelwaar betrof biggen die ik met twee tegelijk meenam. Ik deed elke big in een zak, bond die zakken aan elkaar en dan één zak voor en één op de rug, zo gingen ze mee de grens over”.

Hijzelf moet zich in november 1943 melden voor dwangarbeid in Duitsland. Omdat hij onderduikt (vertrekt lopend naar Olst en Wijhe, later naar Oene op de Veluwe) wordt zijn ouders hun stamkaart en bonkaarten ontnomen, zodat ze geen etenswaar meer kunnen kopen. Ze worden door de boeren in de omgeving -Sevink Nienhuis, Helmerdink en Meerdink- aan eten geholpen.

De plaats waar deze noodwoningen gestaan hebben is nog herkenbaar aan een beuk die voor een van de huizen heeft gestaan. De vader van Appie Keizer heeft daar in die tijd een bank omheen gebouwd. Daar heeft ook de gemeenschappelijke pomp gestaan die in de winter door de gemeente geheel in stro wordt ingepakt om bevriezing te voorkomen.

Behalve de beuk als plaats van herkenning is er van die terreinen niets meer zichtbaar. Maar de recreatieplas is een feit, met naakt- en surfstrand, met een café-restaurant, een E.H.B.O.-ruimte en een beheerskantoor, met huurmogelijkheid van kano's en waterfietsen en met een fietsenstalling en een groot parkeerterrein waar op hete zomerdagen de vraag groter is dan het aanbod.

* * * * *

4. MEDDOSE GEMEENTEBESTUURDERS DEEL III

“Vertegenwoordigers van de Meddose boeren”

HENDRIK OVERKAMP EN JOHAN HILBOLDT

In het derde deel over de Meddose gemeentebestuurders belichten we twee Meddonaren, die politiek actief waren in de beginperiode van de verzuiling in Meddo: de jaren twintig. Hendrik Overkamp (“Sevink”) en Johan Hilboldt zaten beide één raadsperiode in de gemeenteraad voor de Rooms Katholieke Staats Partij. Hendrik Overkamp was al 52 jaar oud, toen hij in 1919 in de raad kwam. Hij zou tot 1923 raadslid blijven. Johan Hilboldt was daarentegen nog een betrekkelijke jongeling toen hij in 1927 in de raad werd gekozen - hij was toen vierendertig jaar oud. Hij had zitting tot 1931. Met name Hendrik Overkamp nam een vooraanstaande rol in bij de snelle ontwikkeling, die het (katholieke) verenigingsleven in die periode doormaakte.

Johannes Hendricus Overkamp (geboren 6-3-1867, gestorven 20-5-1940) trouwde in 1895 met Johanna Antonia Sevink (geboren in 1868) en werd landbouwer op boerderij ‘Sevink’ (D244, nu Meddoseweg 15). Over de jongere jaren van Hendrik, zoals hij werd genoemd, is ons (nog) weinig bekend. Zeker is echter, dat hij actief was in het verenigingsleven.

In 1928 liet hij ‘De Barkel’ bouwen (D 155, nu Goorweg 22), vrijwel op de plek waar vroeger een oude boerderij met diezelfde naam had gestaan. Nog datzelfde jaar trok hij met zijn vrouw en twee nog ongehuwde kinderen in de woning.

Johan Hilboldt (geboren 2 april 1893, overleden 1 november 1968) was gehuwd met Gertrud (Trui) Buning, geboortig uit Gaxel.

Van hem wordt verteld, dat hij eigenlijk nooit boer had moeten worden. Zo ging Hilboldt’s interesse ook veel meer uit naar de techniek. *“Hij kon alles maken”*, zo verzekeren hen die hem gekend hebben. *“Als het aan hem lag, dan zat hij liever te sleutelen aan zijn machines, dan dat hij er het land mee bewerkte.”*

En hoewel hij slechts vier jaar in de gemeenteraad heeft gezeten, schijnt hij ook hier meer te hebben geambieerd. “Het liefst was hij in de politiek gegaan”, zo herinnert zich althans zijn oudste dochter, Willemien Niënhuis-Hilboldt. Maar er viel weinig te kiezen in die dagen. Als enige mannelijke opvolger, na de dood van zijn broer, was hij de gedoodverfde opvolger op boerderij ‘De Steeg’ (D 168, tegenwoordig Grevinkweg nummer 5).

In 1941 verkocht Hilboldt zijn boerderij. Samen met zijn vrouw (overleden in 1993) en zijn kinderen betrok hij een ‘burgerwoning’, die hij naast de boerderij had laten bouwen (D 168-I, Grevinkweg 3).

Joh. Hilboldt met echtgenote Trui Hilboldt-Büning

Vertegenwoordiger van de Meddose boeren

Beide boeren zaten dus vier jaar in de gemeenteraad, beide ook voor dezelfde partij. Veel indruk heeft hun raadsperiode waarschijnlijk niet gemaakt; in de notulen van de raadsvergaderingen zijn althans slechts sporadisch bijdragen van beide raadsleden terug te vinden. Hoe zagen zij nu hun rol in de gemeenteraad?

Daarover spreekt Hendrik Overkamp zich duidelijk uit. Aanleiding is de opmerking van de socialist Van Dam, dat de katholieken in de raad niet dezelfde koers varen. We lezen dan in de gemeenteraadsnotulen van 22 november 1920:

“Hij (Hendrik Overkamp) is op de kandidatenlijst geplaatst door de Meddosche boeren en daar is hij dus de vertegenwoordiger van. In hoofdzaak is het dus aan de boeren in Meddo te danken, dat hij in den Raad zit, al hebben anderen daar ook wel hunne medewerking toe verleend. De heer Van der Velden daarentegen zit in den Raad namens de Katholieken in het Dorp. De Katholieken hebben wel een program, maar dat beschouwt hij niet als een dwangbevel, maar als een leidraad en zoo komt het, dat de beide Katholieke Raadsleden het in hoofdzaak eens zijn, maar in onderdeelen verschillen.”

Overkamp zag zich dus in de eerste plaats als vertegenwoordiger van de Meddose boeren en pas in de tweede plaats als vertegenwoordiger van de katholieke partij. Of Johan Hilboldt er ook zo over dacht is niet bekend, maar aangezien deze het

van dezelfde achterban moest hebben, wel waarschijnlijk. Een dergelijke houding is ook zeer verklaarbaar: Met name Overkamp, maar zeker ook Hilboldt, waren nauw betrokken bij allerlei initiatieven in het in hoog tempo verzuilende Meddo, die vanuit de (katholieke) agrarische gemeenschap werden opgezet. Hieronder geven wij een schets van de ontwikkelingen in Meddo, waarbij met name Overkamp en in mindere mate Hilboldt een rol speelden.

Verzuiling

Met name Hendrik Overkamp speelde na de eerste wereldoorlog en in de jaren twintig een vooraanstaande rol in de Meddose gemeenschap. Het waren de eerste jaren na de grondwetsherziening van 1917, waarmee het in Nederland lang achtergestelde confessionele volksdeel eindelijk de strijd om de gelijkberechtiging in haar voordeel had beslist; ook aan de jarenlange achterstelling van het katholieke volksdeel kwam een eind. Dat uitte zich in de verzuiling van Nederland, die in een mum van tijd gestalte kreeg. Vrijwel op elk maatschappelijk terrein ontstonden naast elkaar organisaties van christelijke, katholieke, socialistische of algemene signatuur. De katholieke hoogwaardigheidsbekleders - zoals de aartsbisschop van Utrecht, het bisdom waartoe ook de Meddose parochie Johannes de Doper behoorde - stimuleerden met kracht de katholieke organisatievorming.

ABTB

In Meddo nam pastoor Holtslag daartoe het voortouw. Onder zijn impulsen kwam het allereerst tot de oprichting van een tot het aartsbisdom ('aartsdiocees') behorende boeren- en tuindersbond in 1919, al snel gevolgd door de stichting van de Rooms Katholieke school (1921), later onder pastoor Dijkers omgedoopt tot St. Jozefschool.

Hendrik Overkamp was van meet af aan bij deze ontwikkeling betrokken. Hij was een van de oprichters van de afdeling Meddo van de Aartsdiocesane Boeren- en Tuindersbond (ABTB), waarvan de oprichtingsvergadering op 4 december 1919 werd gehouden bij café Overkamp. Drie weken later, op 29 december, wordt hij gekozen in het vijf-koppige bestuur, dat hem vervolgens tijdens de eerste bestuursvergadering op 5 januari 1920 ook tot voorzitter kiest. Zijn zoon, Johannes B. Overkamp ('Sevink Jan'), wordt secretaris-penningmeester - overigens zonder in het bestuur te zitten.

Boerenleenbank

Een maand later dient zich al weer een nieuwe ontwikkeling aan. Op voorstel van de Coöperatieve Centrale Boerenleenbank in Eindhoven wordt een bestuursvergadering belegd - zoals de meeste vergaderingen: na de hoogmis, bij de voorzitter aan huis op boerderij Sevink. Met als agendapunt: de oprichting van een Boerenleenbank. Het bestuur schaaft zich daarachter en drie weken later is het al zover: op 29 februari 1920 wordt op hun initiatief tijdens een algemene

*De leden van het stembureau 11 (Meddo) gereed voor vertrek naar Winterswijk.
(foto ca. 1931)*

vlnr: J. Te Voortwis - J.W. Hesselink - Joh. Hilboldt - J.H. Overkamp - G.J. Nijveldt.

ledenvergadering van de ABTB in café Onland tot de oprichting besloten. Over de redenen daarvoor valt in de notulen het volgende te lezen:

“De voornaamste reden echter, die den boer moet aansporen, om zijn geld bij de Boerenleenbank te beleggen is hierin gelegen, dat de spaargelden weer als voorschot ten worden uitgegeven aan andere boeren. Is het geen heerlijke gedachte, dat de sommen, die men vandaag inlegt, misschien reeds morgen een armen standgenoot zal helpen? En gij verricht dan tevens een werk van naastenliefde.”

Het bestuur tekent nog die avond de oprichtingsacte. De eerste kassier van de boerenleenbank wordt Johannes B. Overkamp, de zoon van Hendrik, die deze taak tot in 1960 zou vervullen. J.B. Overkamp was van 1930 t/m 1962 hoofd van de Zwolse school (onder Eibergen) en hij woonde na zijn trouwdag in 1937 in Groenlo. Blijkbaar is dat werk moeilijk te combineren met het secretaris/penningmeesterschap van de ABTB, want op 23 mei 1922 vraagt Johannes op eigen verzoek daarvoor ontslag. J.B. Esselink wordt als zijn opvolger, secretaris/penningmeester, in het ABTB-bestuur gekozen.

Loods en school

Het jaar 1920 is een druk jaar voor het kersverse ABTB-bestuur. In een algemene ledenvergadering van de ABTB op 13 april wordt besloten tot de oprichting van een loods in het centrum van Meddo. Deze zal gebouwd worden op grond van de RK kerk. Op 19 september besluit de algemene ledenvergadering, dat de loods zal komen op de Spiekerkamp (de plek waar nu de sporthal staat, naast café Spiekerman).

Op 14 oktober wordt de bouw gegund aan J. B. Frielink, die het gaat bouwen voor f 2191,-

Hij is al flink met de bouw gevorderd, als een maand later er een kink in de kabel komt. Het kerbestuur van de RK-parochie besluit namelijk op 7 oktober om een eigen bijzondere school te gaan bouwen. Maar dat moet wel snel gebeuren, omdat de school krachtens de wet al vóór 1 januari 1921 in aanbouw moet zijn. Het kerkbestuur benoemt een drie-koppige adviescom missie, met daarin ook Hendrik Overkamp. De beste plek voor de school is, zo meent men, de Spiekerkamp. In een spoedeisende algemene ledenvergadering van de ABTB wordt daarom besloten om de loods, waarvan het gebint waarschijnlijk al zo goed als klaar was, te verplaatsen naar de tuin tegenover (en eigendom van) café Overkamp (Te Brake). Met man en macht wordt de de loods, voorzover gereed, opgetild en verplaatst naar zijn definitieve plek. Op de Spiekerkamp kon vervolgens de R.K.school worden gebouwd.

Vee

De 'oprichtingskoorts' in Meddo is daarmee nog niet afgelopen. Op 6 mei 1921 wordt ook een afdeling van de Pluimveehoudersbond opgericht. En in juli van hetzelfde jaar worden de leden van de ABTB aangespoord om varkens, kalveren en andere dieren te verkopen via de 'veelevering' van de ABTB, die inmiddels van de grond was gekomen.

In de Gemeenteraad

In de hierboven geschetste periode zat Hendrik Overkamp (sinds september 1919) in de gemeenteraad. In deze jaren kwam de gemeenteraad circa tien maal per jaar bij elkaar, waarvoor de leden een presentiegeld van f 5,- kregen.

Zoals al eerder gesteld, komen Overkamp en Hilboldt in de gemeenteraadsnotulen maar summier aan bod. Hieronder halen we enkele voorvallen naar voren, waarbij zij wel betrokken waren, om toch een idee te geven van waarmee zij bezig waren.

Verharding

In 1919 stelt Hendrik Overkamp een verzoek tot verharding van de weg Winterswijk-Meddo-Groenlo in de gemeenteraad aan de orde. De aarden baan hiervan is reeds klaar. In de gemeenteraad wordt opgemerkt, dat steenbakker

Hendrik Overkamp met een stier op het erf van "Sevink"

Overkamp (het huidige Bouwmaterialen Overkamp) het meeste belang bij deze weg heeft en dat de weg maar in geringe mate het algemeen belang zou dienen. Bovendien zou het werk op de steenbakkerij zelfs vrijwel geheel stil liggen. Overkamp, zelf nauw verwant met eigenaar Overkamp van de steenbakkerij, weet daarvan echter de oorzaak: hij wijt het aan de slechte weg. Het optreden van de Meddose boer heeft blijkbaar succes. Want een jaar later, in de vergadering van 27 november 1920, bedankt Hendrik Oerkamp B en W voor de verharding van de weg van Winterswijk naar Meddo.

Hoe we ons die verharding echter voor moeten stellen, is overigens niet helemaal duidelijk. Want in de raadsvergadering van 26 januari 1928 komt Johan Hilboldt ook nog eens terug op de verharding van de weg naar Winterswijk. Genoemd wordt het stuk van molen DeVrees (in de buurt van café Rooks aan de Waliënseweg) naar de kom van Meddo. Hilboldt dringt er op aan, om spoed te zetten achter de uitvoering van een 'proefcohier' (proefstuk) op het traject. Dit proefstuk is door de betrokkenen aangevraagd op basis van baatbelasting.

Destructor?

In 1919 komt het onderwerp 'keuring noodslachting' aan de orde. Raadslid Gerrit Bent, eveneens uit Meddo, vraagt zich af: "Als een koe een poot breekt, moet ze

dan gekeurd worden?" Hendrik Overkamp zegt dan: "Wat uit zichzelf dood gaat, moet de grond in". Maar hij vraagt zich op zijn beurt af, of het mogelijk is er voor kippen en varkens van te maken. Daarmee een van de eerste aanzetten voor het destructiebedrijf gevend, dat rond 1930 zou worden gerealiseerd.

Inkomsten en inkomens

In de notulen komen enkele malen beslissingen aan de orde van de gemeenteraad over de inkomsten van hen die in dienst van de gemeente zijn. Zo wordt in 1920 voorgesteld om de lonen der wegwerkers te verhogen. Overkamp, die in de financiële commissie zit, is tegen. "Als de boeren ook zulke eisen zouden stellen, was het leven onbetaalbaar."

Hij let toch al kritisch op de uitgaven van het gemeenschapsgeld. Zo meent Hendrik, dat nu het Rijk de leerkrachten betaalt, men onvoldoende overweegt of een leerkracht wel nodig is. Ook wil hij, wanneer scholen worden gebouwd, monsters van de stenen bekijken. Zo kan hij bezien of de kwaliteit van de stenen in overeenstemming is met de prijs. Zijn afkomst verloochent zich blijkbaar niet... Wanneer daarentegen in 1920 in de gemeenteraad wordt voorgesteld om de hoogte van de belasting voor kost en inwoning voor een boerenknecht te verhogen van 300 naar 500 gulden, laat Overkamp zich van een andere kant zien: hij vindt de belastingen nog te laag.

Ook Johan Hilboldt had het nodige te doen met de financiële reilen en zeilen van de gemeente. In april 1929 brengt de gemeentelijke salariscommissie, waarvan hij lid is, verslag uit. De jaarwedden voor de burgemeester, secretaris en ontvangers worden met 3 procent verhoogd. De lonen voor de timmerlieden en schilders blijven onveranderd, aangezien die van de particuliere timmerlieden en schilders toch al lager liggen. Ook het personeel van de destructor blijft gelijk in loon. Anderhalf jaar later blijkt de wereldwijde economische crisis hard te hebben toegeslagen. Zo blijkt Hilboldt op 19 december 1930 voorstander van het omzetten van de huursubsidie voor het gemeentelijk personeel in een volledige huurvergoeding. Dit omdat in dit depressie-jaar van hun uurloon (30 cent) niets overblijft.

Stembureau

In de gemeenteraadsnotulen uit 1920 blijkt, dat Hendrik Overkamp een verzoek doet tot oprichting van een stembureau in Meddo. Dat stembureau is er blijkbaar gekomen. Want ruim tien jaar later, tijdens de gemeenteraadsverkiezingen van 1931, bemand hij samen met onder meer Gerrit Bent en Johan Hilboldt (die dan afscheid neemt van de gemeenteraad) het stembureau XI voor Meddo. Naast dit drietal zitten ook, J.W.J. Tenkink (plv), J.W. Hesselink (De Kappe), G.H. Overkamp (plv), J. Te Voortwis (plv) en G.J. Nijveldt in het stembureau.

Familie Overkamp (boerderij "Sevink") (foto 1909)

vlnr: Jan - Vader Hendrik - Gerard - Opa Joh.H. Seevink - Moeder Janna met Grada op haar schoot en Rika.

Na de gemeenteraad

In 1923 stapte Hendrik Overkamp uit de gemeenteraad. Maar hij wordt in de algemene ledenvergadering van maart herkozen als bestuurslid én als voorzitter van de ABTB. Dat zou zich enkele malen herhalen, totdat hij zich in 1935 niet meer herkiesbaar stelt. Hij laat zich echter door de geestelijke adviseur, pastoor Hafkemeijer, toch nog een keer overhalen en wordt wederom met overgrote meerderheid verkozen. Op 15 februari 1938 neemt hij echter definitief afscheid. B.J. Koldewij wordt zijn opvolger. Twee jaar later overleed Hendrik, op 20 mei 1940, tien dagen na de Duitse inval, als gevolg van een longontsteking.

Ook Johan Hilboldt viel niet in een gat. In 1931, het jaar waarin hij afscheid nam van de gemeentelijke politiek, werd de Motordorsch Vereniging 'Meddo' opgericht, de voorloper van de Coöperatieve Werktuigen Vereniging. Johan Hilboldt werd daarvan de eerste secretaris, een functie die hij tot 1936 zal bekleden.

Op dat moment was hij naar alle waarschijnlijkheid (vanaf 1935?) ook al secretaris van de Coöperatieve Verkoop Vereniging van de ABTB (de hierboven al eerder vermelde zogenaamde 'Veelevering'). Deze functie moet hij tot circa 1950 hebben vervuld, maar is niet meer precies te achterhalen.

Opgepakt

Van Hilboldt is de volgende 'anecdote' bekend. Toen tijdens de oorlog de Duitse bezetter eiste dat alle radio's werden ingezameld, deed Hilboldt dat niet.

Om naar de Engelse zender te luisteren had de handige knutselaar er samen met G.J. ('mees ter') Nijveldt, er minimaal één achtergehouden. Die was goed verstopt in het Meddose Veen, tegen het Duitse veen, waar Hilboldt een roggeveld had liggen. Eind mei 1943 werd hij echter opgepakt en gevangen gezet in De Koepel in Arnhem. Na een week kwam politieagent Bambergen bij de familie Hilboldt aan huis met het bericht, dat vader had bekend. Alleen dochter Willemien was binnen het gezin op de hoogte van vaders activiteiten. Zij leidde de agent naar de radio, waarna haar vader weer vrijkwam.

Op een maandag in februari 1945 werd hij echter nogmaals opgepakt, nu door de NSB-agent Feberwee en een "goeie agent", als gevolg van loslippigheid, aldus Willemien. Hij werd naar Winterswijk overgebracht. De volgende dag mocht hij even terug naar huis om afscheid te nemen, waarna hij onder begeleiding van de goede agent op de fiets naar Lochem moest. De agent gaf hem daarbij de kans om te ontsnappen, door hem ver vooruit te laten fietsen. Hilboldt weigerde daar echter gebruik van te maken, om zijn gezin niet in gevaar te brengen. In Lochem werd hij vastgezet in een bijgebouw naast het politiebureau, waar hij nog werd opgezocht door Willemien en haar zus Annie. Na veertien dagen ging hij op transport naar de IJsselgevangenis in Zutphen. Door toedoen van Jan Hoog-Antink en Wil Weidemann, die voor hem kwamen pleiten, kwam hij twee dagen voor de bevrijding vrij. Na de bevrijding bleken de overige gevangenen te zijn geëxecuteerd.

Na de oorlog werkte Johan Hilboldt tot aan zijn pensioen o.a. Bij de Steengroeve in Winterswijk en bij de K.L.K.-slachterij in Groenlo.

* * * *

5. DUISTERE PRAKTIJKEN OP WORMSKAMP

(door G.H. Luiting)

Het oude boerderijtje Wormskamp (niet te verwarren met het huidige Wormskamp!) lag ongeveer tussen de (inmiddels verdwenen) boerderij “de Hommele” en “Schoppers”.

In het boek Meddo dl. 11 is vermeld, dat het omstreeks 1575 al wordt genoemd en dat het nogal wat (soms merkwaardige) bewoners heeft gekend. Het huis wordt afgebroken omstreeks 1931 en de schuur wordt verkocht. Deze doet (na een grondige opknapbeurt) nog steeds dienst bij de boerderij Beskers aan de Greuneweg.

Ditmaal een en ander over een voorval op de kathe Wormskamp in de buurschap Meddo, even na het jaar 1700. Het was eigendom van de familie Simmelink. In 1654 hebben Jan Wormskamp en zijn vrouw Jenneken het bedrijfje van Simmelink in pandschap. Vervolgens treffen wij Derck Wormskamp (de zoon van Jan) op Wormskamp aan; deze is geboren in 1655 en trouwt in 1681 met Wijghmoed ten Voorde (geboren in 1663). In de doopboeken van Winterswijk ontmoeten wij als kinderen uit dit huwelijk achtereenvolgens Jan, Hilleken, Hijndrijck, Gertt en Jenneken, de laatste gedoopt in juni 1694. Kort daarop zal Derck Wormskamp zijn overleden, want in september 1695 trouwt de weduwe Wijghmoed ten Voorde met Gerrit Wevers (geboren ca. 1670) uit Beltrum, die van dat moment af in de archieven ook wel voorkomt onder de naam Gerrit Wormskamp. Uit dit huwelijk worden nog geboren Derk Jan Wormskamp en Geertje Wormskamp. Met Gerrit Wevers op Wormskamp gaat het daar echter flink fout.

Bij landsplakkaat van 10 juli 1698 was het *“herbergen, huijsvesten en ophouden van lantlopers en vagabondens”* ten strengste verboden, maar Gerrit Wevers heeft dit verbod aan zijn laars gelapt. Blijkens stukken in het Rechterlijk archief van de Heerlijkheid Bredevoort zijn diverse vagabonden en dieven bij Gerrit en zijn vrouw Wijghmoed kind aan huis; we zien Hendrick Alberts alias Koldenmorgen, Daem Graeve, Gerrit van Hoxbergen, Elskan van Sellem en “de personen van Adam en Ida”, die allen verre van een goede naam hebben en als bedelaars en landlopers worden aangeduid. Deze lieden zijn op Wormskamp *“geherbergt en gehuijsvestet”*, waarbij zij *“bij nachtslaepende tijden quaamen en packen met gestolen goederen bij sigh hadden”*. Nog erger was het echter dat Gerrit Wormskamp en zijn vrouw Wijghmoed ook als helers optraden.

Wij vernemen dit uit een sententie van het ‘Hooghadelicke Landgericht van de Heerlickheit Bredevoort’ van 20 maart 1702.

Uit deze sententie blijkt dat Gerrit Wormskamp en zijn vrouw Wijghmoed, alsmede Hendrick Alberts alias Koldenmorgen en Daem Graeve op last van de

Berend Willem Bollen (1860 - 1943) en Janna Berendina Lemmenes (1862 - 1959) bewoonden het oude Wormskamp tot de afbraak in 1931. Toen de nieuwe boerderij Wormskamp (aan de Wandersweg) klaar was, gingen zij daar wonen.

goed naar Winterswijk willen brengen om te verkopen, terwijl in de sententie ook wordt geconstateerd dat Gerrit *"noch een gestoolen hembdt daer van aen sijn lichaem hadde, gelijk oock dat sij Wijchmoed eene van deselve, edoch onder bewimpelinge van 't selve gecoft te hebben, aen hadde"*.

De expeditie van Gerrit Wormskamp naar het dorp Winterswijk om daar gestolen

drost gevangen zijn genomen. Uit diverse verklaringen en beken- tenissen blijkt, dat bijvoorbeeld Ida met een stuk grijs linnen ten huize van de beklagden is gekomen, dat Colden- morgen en Hoxbargen met enige pakken aldaar zijn geweest en dat Colden- morgen zelf bekend heeft verscheidene malen met gestolen goed ten huize van Wormskamp te zijn geko- men. Wijghmoed voert tot haar excuses aan niet te hebben geweten waar haar bezoekers hun goederen vandaan hadden...

Het gericht is echter van oordeel dat Wormskamp en zijn vrouw wel degelijk hebben geweten dat het om gestolen goed ging. Zij hebben meerdere malen goederen van hen gekocht en hebben bovendien *"hulpe, raet en aen- settinge"* tot stelen gegeven; zij hebben hun bezoekers o.a. aangezocht *"om een sijde speck te steelen, als oock een langen honigh ijme en de ganssen van 't Wamele"*. Gerrit heeft voorts enig gestolen

goederen te verkopen is overigens niet naar wens verlopen. Gerrit had de goederen in de Tellegencamp aen Schoppershuis "*nedergesmeten ter oorsaekhij den ondervaecht toe Pelckwijgh sagh aenkomen*". De bedoeling was dat Gerrit een pak goed voor de dieven in het dorp voor 3 gulden 10 stuivers of uiterlijk een ducaton zou verkopen.

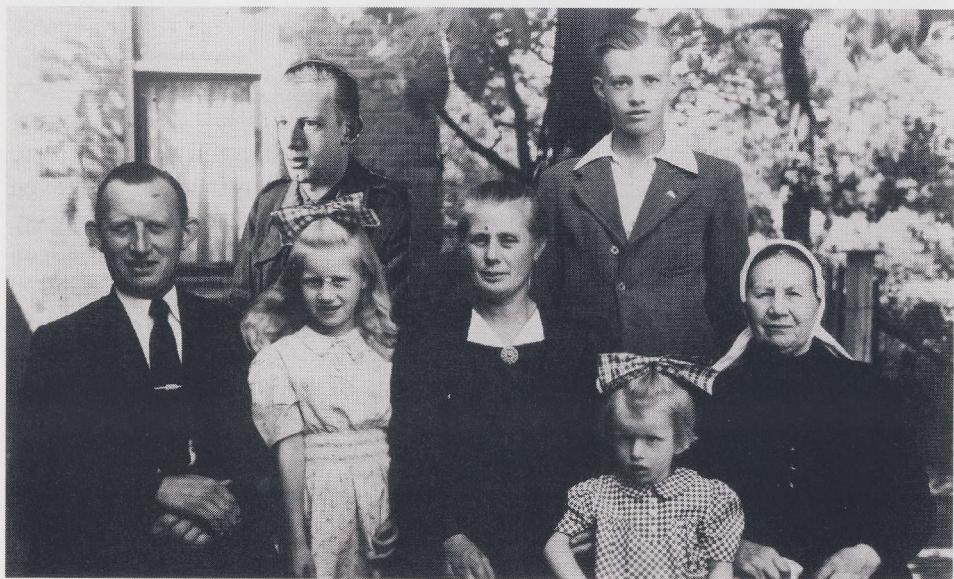
In de sententie wordt voorts gesignaleerd dat Gerrit Wormskamp van Gerrit van Hoxbergen 14 kinderhemden, een groot hemd en twee tafellakens heeft gekocht, die door Hoxbergen in Sieuwent waren gestolen "*ende sulx voor een geringen penninck van 19 stuivers*". Voorts heeft Gerrit van Hendrick Koldenmorgen en Daem Graeve 10 stuks garen gekocht voor 25 stuivers en van Elsen van Sellem, ook een bedelares, een hemd voor 11 stuivers en heeft Wijghmoet van Daem Graeve en Koldenmorgen twee handdoeken gekocht.

Op grond van vorengaande feiten wordt Gerrit Wormskamp veroordeeld om "*ter ordinaire plaetse van justitie met garden geseselt te worden*" en zijn vrouw Wijghmoet om "*het selve te aenschouwen*", terwijl zij ook veroordeeld worden om vervolgens "*beide te saemen uijten lande deeser heerlickheit voor altoost gebannen te worden*".

Daarmee zijn dan Gerrit en Wijghmoet Wormskamp van de kaete Wormskamp verdwenen; waar zij naar toe zijn getrokken is niet bekend en evenmin weten we of hun kinderen eveneens in ballingschap zijn gegaan of wellicht bij familie zijn ondergebracht.

Op de kaete Wormskamp treffen wij vervolgens de familie Stammers als gebruikers aan, vermoedelijk als eersten Jan Sellekinck alias Stammers en diens vrouw Harmken Vardinck; hun zoon Berent Stammers of Wormskamp (geboren 1689) volgt hen op Wormskamp op. Deze trouwt in 1713 met Jenneken Koks. Na het overlijden van de laatste hertrouwt Berent Stammers of Wormskamp in 1732 met Jenneken Wormskamp (geboren 1694), die wij al eerder ontmoet hebben als de jongste dochter uit het eerste huwelijk van de verbannen Wijghmoet met Derck Wormskamp; in de in 1732 opgestelde inventaris van het bezit van Berent Stammers of Wormskamp wordt o.a. genoemd "*het bouregt van het goed Wormes kamp*", bestaande uit zes schepel gezaai met mestrogge en ongeveer vijf met "*volgerogge*".

Intussen signaleren wij Derk Jan Wormskamp (geboren 1697), de zoon uit het huwelijk van het verbannen echtpaar, ook weer in Winterswijk; hij is in 1724 in Winterswijk als Derk Jan Wevers gehuwd met Berentjen Hoebink en hij hertrouwt in 1731 als Derk Jan Wormskamp met Elsen Piepers. Zij wonen op *Wormskamphuisken*, een bedrijfje dat vermoedelijk eerst nu is ontstaan (mogelijk in pandig?) speciaal ten behoeve van Derk Jan. Voordien is er namelijk nergens

Familie Bollen (foto 1947)

vlnr boven: Wim - Henk

Onder: Johan Bollen - Diny - Mina Bollen ten Haken - Annie en Berendina Bollen Lemmenes.

sprake geweest van een pandje Wormskamphuisken.

Uiteindelijk zit dus zowel op Wormskamp als op Wormskamphuisken een kind van Wijghmoed Wormskamp, namelijk op Wormskamp een dochter uit haar eerste huwelijk en op Wormskamphuisken een zoon uit haar tweede huwelijk.

Bronnen: Rechterlijk archief der Heerlijkheid Bredevoort: Sententiën, inv.nr.195 en Stukken betr. de zorg voor minderjarige en onder curatele gestelde personen, inv.nr.557 (Rijksarchief in Gelderland te Arnhem).

6. HET PLAATSJE KLEPPERS IN MEDDO

(door G.H. Luiting)

Hoewel de meeste gegevens uit archieven meestal afkomstig zijn van de grotere bedrijven, is er ook van sommige kleinere bedrijfjes wel wat in de archieven bewaard gebleven. Hier een voorbeeld daarvan. Het betreft het plaatsje Kleppers in de buurschap Meddo Omdat de boerderij Wormskamp en Kleppers niet alleen dicht bij elkaar liggen, zijn ze ook beide langere tijd in bezit van dezelfde familie: Van Munster tot Creghtingh.

In de registers van de zogenaamde verponding uit 1650 komt de naam Kleppers nog niet voor, wel echter in een lijst betreffende de verponding in 1688, waar de vermelding "Clopperste" voorkomt, overigens zonder verdere bijzonderheden. In ieder geval zal dus het ontstaan van Kleppers tussen de jaren 1650 en 1688 moeten worden gedateerd.

Meer duidelijkheid krijgen wij via een inschrijving d.d. 19 mei 1705 in het zogenaamde volontair protokol in het Rechterlijk archief der Heerlijkheid Bredevoort. Op Kleppersstede wonen dan Elsken Kleppers, weduwe van Hermen Kleppers, en haar dochter Hendersken Kleppers met schoonzoon Engbert Beelen. Het huwelijk van de beide laatsten is vermoedelijk in 1703 gesloten, waarbij sprake is van Egbert Bijelen uit Nede en Hendersje Elshof, dochter van Harmen Elshof, uit Meddo. Uit de inschrijving in het volontair protokol in 1705 blijkt dat de familie Kleppers een schuld van 100 caroli guldens heeft aan de "landtheer" Jacob van Munster tot Creghtingh, deels wegens geleend geld, deels wegens door Van Munster verstrekte rogge in de "*gepasseerde duijre jaeren*".

Om deze schuld te kunnen voldoen draagt de familie Kleppers aan Van Munster hun huisje over, dat op Kleppers staat en dat daar door Harmen en Elsken Kleppers zelf is getimmerd. Hieruit blijkt dus dat Van Munster eigenaar van de grond was en de familie Kleppers van de daarop door hen zelf gebouwde opstal. Overigens blijkt door de familie Kleppers ook al gedurende 10 jaren de jaarlijkse pacht niet meer betaald te zijn, hetgeen een extra schuld oplevert van 90 caroli guldens; voor deze schuld verbinden zij al hun goederen, zoals koeien, mest, mestrecht en *ingedoembte* (=inboedel) van het huis.

Het huwelijk tussen Hermen Elshof (of Kleppers) en Elsken zal ergens tussen 1670 en 1680 plaats hebben gevonden; in die jaren zal dan ook de opstal zijn gebouwd en vanaf de bewoning daarvan zal Hermen voortaan veelal Kleppers zijn genoemd.

In het jaar 1707 vinden wij in het begraafboek het begraven van "*die olde Klepperse*" vermeld; dit moet slaan op Elsken Kleppers. Van Engbert Beelen en Hendersken Kleppers zijn enige kinderen gedoopt, maar deze zullen jong zijn overleden. Engbert en Hendersken overlijden zelf ook al in 1711, waarmee

bovengenoemde familie Kleppers zal zijn uitgestorven.

Overigens is in 1707 Joost Simmelink van mening dat hij eigenaar is van Kleppers. In dat jaar trouwt Joost Simmelink (weduwnaar van Gertrue Tenkink) met Alken Broerink (weduwe van Derrick Sellink). Er worden huwelijksvoorwaarden opgesteld en er wordt een inventaris opgemaakt van het bezit van Joost Simmelink. In deze inventaris wordt door Joost o.a. vermeld: *“Item komt mij toe Kleppers plaetse, het welcke aen de Heer Creghtingh versat is voor honderd daelders”*. Met *“versat”* zal hier bedoeld zijn dat Kleppers aan de heer Creghtingh is verpand. In de praktijk is echter Kleppers-plaatse van de verpanding af kennelijk door het geslacht Creghtingh als eigendom beschouwd.

Na 1711 wonen ene Jan

Wormskamp en zijn vrouw Hendrikje Luijken (gehuwd in 1711) op Kleppers. Jan Wormskamp, ook wel Kleppers genaamd, overlijdt in 1722, waarbij in het begraafboek vermeld staat *“op Klepperij”*. Hinneken Luijken wil hertrouwen met Berent Reesink uit Vragender; omdat er drie minderjarige kinderen uit haar eerste huwelijk zijn worden er voogden (*momboiren*) aangesteld en wordt een inventaris van het bezit opgesteld.

Later treffen wij op Kleppers een zoon aan van Jan Wormskamp of Kleppers en Hinneken Luijken, welke zoon beurtelings Derk Wormskamp of Jan Derk Wormskamp wordt genoemd; deze trouwt in 1745 met Geertje Wolterink, die in 1748 overlijdt (in het begraafboek staat *“Derk Kleppers vrouw”*), waarna Derk

Jan Derk Frielink (1848 - 1935)

Jacoba Johanna Paaijers (1858 - 1935)

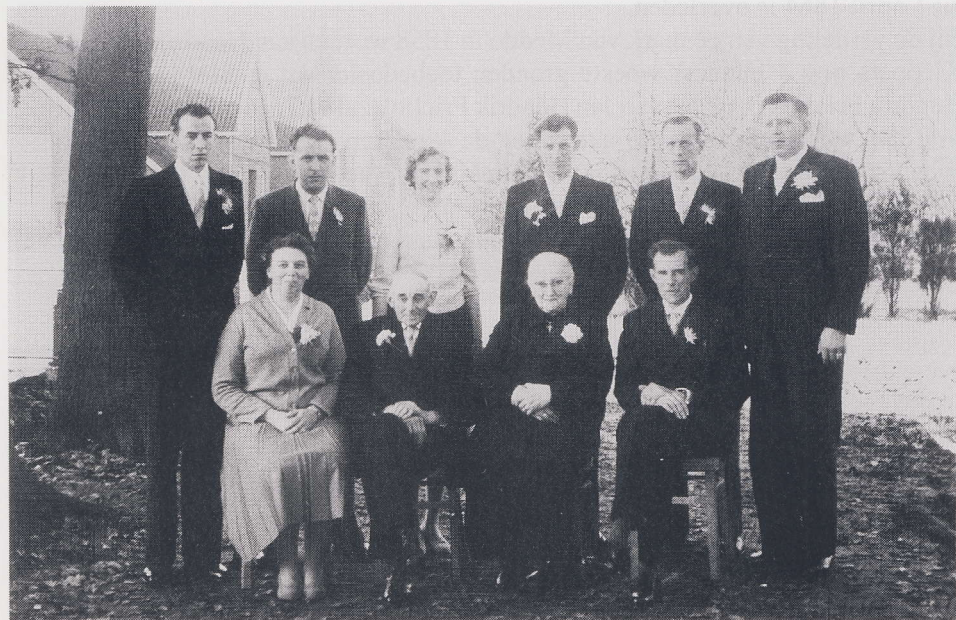
nog in 1748 hertrouwt met ene Harmken Wormskamp.

Intussen is nog steeds het geslacht Van Munster tot Crechting eigenaar van Kleppersstede. Na het overlijden van Jacob van Munster tot Crechting wordt in 1716 een akte van *magescheid* (boedelscheiding) opgemaakt tussen de weduwe Charlotte Mechtelt van Duthe, vrouwe tot Mensing en de voogden over de zeven nagelaten minderjarige kinderen uit dit huwelijk; daarbij is o.a. betrokken de eigendom van de goederen Wormskamp en Kleppers. In 1748 wendt één van de (intussen natuurlijk al lang meerderjarig geworden) kinderen, namelijk Jacob Christoffel Johan van Munster, zich tot het Bredevoortse gerecht. Hij stelt dat hij -nu twee van zijn zusters zonder kinderen na te laten zijn overleden- recht heeft op een vijfde part van de goederen Wormskamp en Kleppers. Zijn moeder is hertrouwd en heeft tot nu toe steeds de revenuen uit beide goederen genoten, maar Jacob Christoffel Johan wil nu toch wel eens in het bezit van zijn vijfde part worden gesteld en daarvan zelf de inkomsten genieten. In de desbetreffende inschrijving in het judicieel protokol staat vervolgens: *“Waer op sig het Gerigte begeben heeft nae de voorgemelte parcelen en den Hoogwelgeboren heer comparant gestelt in de possessie van een vijfde gedeelte van de selven, met de gewoonlijke solemniteiten, met aenbelofte dat daer bij sal worden gestijft en gesterkt tot dat met beter regt daer sal uijt gesleten sijn.”* Aan de pachters en *bouhuijden* van 't Wormskamp en Kleppersstede wordt aangezegd, dat de comparant als eigenaar van een vijfde gedeelte is erkend.

In 1750 verkoopt Jacob Christoffel Johan van Munster, heer tot Mensink, zijn vijfde gedeelte van het Kleppersplaatsjen vervolgens aan de pachter Jan Derk Kleppers (of Wormskamp) en zijn vrouw Harmken Wormskamp. Jan Derk of Derk Kleppers overlijdt in 1752, waarna zijn weduwe Harmken Wormskamp nog twee maal hertrouwt, namelijk eerst in 1755 met Berend Joseph te Maat en daarna in 1767 nog met Berent Looman. Uit het huwelijk van Harmken Wormskamp en Berend Joseph te Maat wordt in 1756 Jacob Jan Kleppers geboren.

De nog in handen van de familie Van Munster zijnde vier vijfde gedeelten van Wormskamp en Kleppers komen door verkoop tenslotte terecht bij één van de vijf hiervoor genoemde kinderen, namelijk freule Anna Johanna Aleida van Munster tot Mensink. Deze maakt in Borculo twee besloten testamenten op (resp. in 1779 en 1781), die na haar dood in 1782 worden geopend; de rechten op Wormskamp en Kleppersstede schijnen daarbij te zijn overgegaan op de hoogwelgeboren heer E.J.P. van Spittal en vrouwe J.A.C. van Baexen, waarna d.d. 8 juli 1783 de vier vijfde parten van de cavestede Kleppers door dezen worden doorverkocht aan Jacob Jan Kleppers, waarmede dan het bezit van het gehele plaatsje Kleppers in handen van de pachter is gekomen.

Jacob Jan Kleppers trouwt in 1796 (Rooms-Katholiek) met Johanna Margaretha ter Weij (geboren 1770) uit Vreden, uit welk huwelijk o.a. in 1813 hun dochter

*Familie Frielink (foto 1958 b.g.v. huwelijk van Herman en Willemien)
vlnr staand: Henk - Bennie - Coba - Herman - Gerard - Jan
zittend: Anna - Vader Hendrik - Moerder Marie en Toon*

Anna Kleppers wordt geboren.

Dit echtpaar komen wij in het notarieel archief van Winterswijk weer tegen in een akte van 8 juni 1841. Jacob Kleppers en zijn huisvrouw Janna ter Weij, landbouwers in Meddo op het bouwplaatsje Kleppers, dragen dan op aan hun schoonzoon en dochter Jan Hendrik Frielink en Anna Kleppers (gehuwd in mei 1841), landbouwers en bij haar ouders inwonende, het bouwplaatsje Kleppers, bestaande uit een bouwmanswoning, schuurtje en verder getimmer, voorts bouwland, gaarden, weide, hout en woeste gronden en met de rechten in het gemene veld, tezamen met de gehele inboedel, levende have, bouwgereedschappen, voorraad van koren, hooij en stroo, te velde staand koren en ander gewas, tuinvruchten, mest en mestrecht voor het bedrag van 800 guldens. In de akte staan ook de kadastrale nummers (het kadaster was immers in 1832 ingevoerd) vermeld met de oppervlakten; de totale oppervlakte bedraagt 2.04.21 hectare, waarvan 0.92.90 bouwland, 0.46.60 weiland, 0.53.11 heide, hakhout en dergelijke en 0.11.60 huis en erf; geen groot bedrijf dus.

In 1842 laten Jan Hendrik Frielink en Anna Kleppers elk voor de notaris in Winterswijk een testament opmaken, waarbij zij elkaar al hun goederen vermaken; op de omslag van het testament van Anna Kleppers staat vermeld dat

zij 1 april 1864 is overleden.

Bij de verdeling van de mark van Meddo in 1858 worden aan Hendrik Frielink op Kleppers nog 4 bunders woeste gronden toebedeeld; dat er hier sprake is van Hendrik Frielink in plaats van Jan Hendrik Frielink zal wel een verschrijving zijn.

In 1884 wordt bij notariële akte door de kinderen Janna Jacoba-, Jan Derk-, Johannes Bernadus- en Gerrit Jan Frielink alsnog het testament van hun in 1864 overleden moeder goedgekeurd; bij dit testament werd -zoals wij zagen- haar man Jan Hendrik Frielink als enig erfgenaam aangewezen. Alsnog wordt nu de eigendom van de tot Kleppers behorende percelen op hem overgeschreven, hetgeen in 1864 was verzuimd.

Blijkens de registers van de Burgerlijke stand overlijdt Jan Hendrik Frielink in december 1900 in de leeftijd van 87 jaar.

Intussen wordt het bedrijf op Kleppers reeds gevoerd door de zoon Jan Derk Frielink, die gehuwd is met Jacoba Johanna Paaijers (zie foto blz. 29). Deze twee maken in 1886 een testament op, waarbij zij elkaar als enig erfgenaam aanwijzen.

Bronnen: Archief Staten van Kwartier Zutphen en hun Gedeputeerden: Register der verpon ding van het kerspel Winterswijk in 1688, inv.nr.316 (Rijksarchief in Gelderland te Arnhem).

Rechterlijk archief der Heerlijkheid Bredevoord: Voluntairprotokol, inv.nr.435; Judicieel protokol, inv.nr.185; Repertorium op het voluntair protokol, inv.nr.461 en Stukken betreffen de de zorg voor minderjarige personen, inv.nrs.548 en 553 (Rijksarchief in Gelderland te Arnhem).Notarieel archief Winterswijk, inv.nrs .1644, 4949, 5020 en 5022 (Rijksarchief in Gelderland te Arnhem).

* * * *

Met het einde van de ruilverkaveling "Winterswijk-West" krijgt de Slingebeek op verschillende plaatsen weer zijn oude loop. Er komen dan enkele boerderijen als het ware op een eiland te liggen, zoals de boerderijen van de familie Raben op de "Hoeve" (bovenste foto) en de familie Schurink op "Hoeverbosch" (onderste foto).

7. "IS DAT NEET...?"

a. De 'oude' foto

Op de rubriek "Is dat neet...?" uit nr. 7 zijn een aantal reacties binnengekomen namelijk van

mw. J.C. Smit-Goossens, Drempt; mw. M. ten Dolle-Beskers en dhr. J.Beskers;
mw. J.F. Veenendaal-Vaags, Meddo; dhr. Jan Rensink.

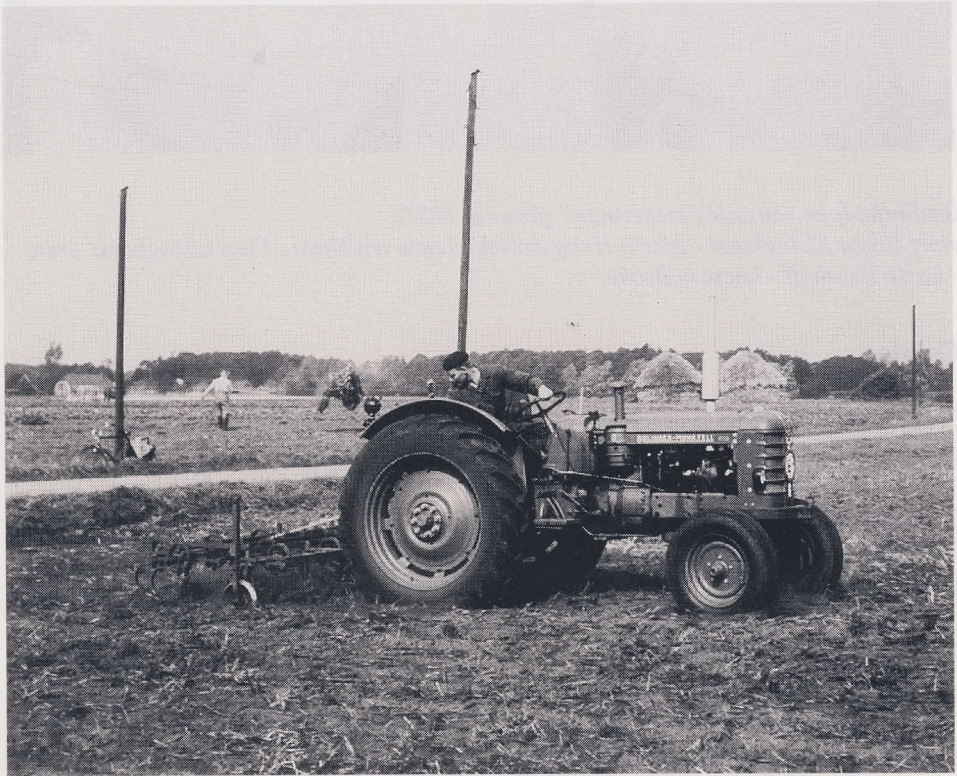
De foto dateert uit omstreeks 1936/1937 en de afgebeelde personen zijn:

1 Jan Freriks	21 Trui Hijink
2 Jan Beskers	22 meester G.J.Nijveldt
3 Gerrit Freriks	23 Lies Sellink
4 Willem Bollen	24 Mina Heesen
5 Jan Rensink	25 Sini Houwers
6 Gerrit Leurdijk	26 Sien Oonk
7 Henk Knuivers	27 Hendrik Hijink
8 Henk Navis	28 Annie Houwers
9 Jan Leurdijk	29 Gerard Heiligers
10 Jan Wanders	30 Annie Bouwman
11 Jan Hijink	31 Jan Wijnveen
12 Jan Konings	32 Mina Oonk
13 Mini ten Dolle	33 meester H.J. Plantinga
14 Willem te Strake	34 juffrouw D.H. de Boer
15 Catrien Goossens	35 Sien Wiggers
16 ---	36 ---
17 Henk Hijink	37 ---
18 Truus Toebes	38 ---
19 Wouter Nijveldt	39 ---
20 Wim Sellink	40 Sien Hijink

b. De 'nieuwe' oude foto

Ditmaal hebben we een oude foto, welke is genomen in of bij Meddo met herkenbare punten.

Kunt u ons zeggen waar deze foto met Jan Geelink (van de werktuigenvereniging) op de trekker is genomen? Het jaar waarin de foto is gemaakt, moet omstreeks 1965 zijn.

*Bruilofthulpen van café Spiekerman" (foto ca. 1957)
vlnr: Brigit Elsinghorst - Maria Hoog Antink - Lucie ten Have - Fien Elsinghorst Arntz
- Lucie Westhoff - Lucie te Brake.*

Colofon

“Meer over Meddo” verschijnt 1 à 2 keer per jaar
en is een uitgave van de Werkgroep “Meddo’s Verleden”.

Redactie en administratie: secr: Van Eerdenweg 9
7104 BJ Winterswijk/Meddo
telefoon:(0543) -569236

De abonnementsprijs bedraagt
f 6,00 per geleverd exemplaar, te voldoen door storting opbankrek.nr.
37.12.28.697. t.n.v. “Meddo’s Verleden” te Winterswijk/Meddo.
Losse nummers f 7,50, exclusief verzendkosten
I.S.S.N. 1382 - 7995

Wanneer niet anders vermeld, zijn de foto’s uit het archief van “Meddo’s
Verleden”.

*Publicatie of overname van artikelen, geheel of gedeeltelijk, is alleen toegestaan met schriftelijke
toestemming van de auteurs, dan wel van de Werkgroep “Meddo’s Verleden”.*